

אמנויות

סביב השעון

בשירות התלמידים, המורים והקהילה,
למען חברה טובה יותר.

פרקי המסמך

פתח דבר – ד"ר נורית רון רונקין

הקדמה – למה אמנויות בחינוך –
מקומם המיוחד של האמנויות בלבו של המוסד החינוכי

מבוא - "ממשקים +": הגישה המערכתית

מסמך מדיניות

אתיקה בחינוך לאמנויות

אגף א' אמנויות

תחומי הדעת

אמנות חזותית

מחול

מוסיקה

קולנוע

תאטרון

המיוחדים שלנו

אירועים

עיתון

החזון שלנו: "ממשקים +"

פתח דבר

האמנויות הינן נכס חינוכי ותרבותי.

ברמת הפרט, יש להן כוח עצום להשפיע על נפש האדם, על נבכי לבו ועל הרגשתו. הן נדבק חשוב בעיצוב אישיותו של האדם, בעיצוב סדר יומו ובעיצוב עיסוקיו בשעות הפנאי. ברמת הכלל, נוכחותן החזקה של האמנויות ושל היצירה בחברה, מצביעות עליה כחברה תרבותית, אנושית ומתפתחת. חברות ותרבויות שרוממו בתקופות היסטוריות שונות את האמנויות, זכו לחיי נצח בזיכרון התרבותי והאנושי.

הניסיון המצטבר בהוראת אמנויות בארץ ובעולם והמחקרים הרבים שנעשו בתחומים אלה, מצביעים על חשיבותו וערכו של החינוך לאמנויות, אשר מהווה יסוד להתפתחותו של אדם ולהתפתחותה של חברה ראויה.

מסמך זה הוא קריאת כיוון לביסוס, להעמקה ולהרחבה של החינוך לאמנויות במערכת החינוך.

שילוב האמנויות בחיי התלמידים יהווה נדבך בסיסי וחיוני לחברה סובלנית יותר ובריאה יותר למען כל אזרחיה.

שיר שגרה / אביגדור גונן

הבקר

זמן השיא ליצירה

גם לאהבה.

כבוש את העולם!

אבל אני

מתרחץ, מתלבש

רץ לעבודה.

ובהשראת השיר, בואו נדאג שהאמנויות תהפוכנה לחלק מהשגרה בעולם החינוך, וכך נפנה יחד זמן ליצירה ולאהבה במסגרת חיי היום יום והעבודה.

ולסיום דבריי, אני מבקשת להודות לכל השותפים על תרומתם המשמעותית בקידום החינוך לאמנויות, על העשייה הברוכה ועל הדרך שעוד נכונה במסע משותף זה. בהצלחה ובהוקרה,

נורית

הקדמה

למה אמנויות בחינוך - מקומן המיוחד של האמנויות בלבו של המוסד החינוכי

מה לא נאמר ונכתב על האמנויות...

אריסטו אמר שהאמנות קולעת ללב הדברים, ביאליק אמר שהאמנות שלנו לא תהא רק משעשעת את העם, אלא גם מחנכת אותו, פרידריך הגל אמר שהאמנות מביאה את המוחשי לידי רוחניות, ואת הרוחניות לידי מוחשיות, ז'וליו קירי אמר שהחיים בלי אמנות אינם אלא שרשרת של תנועות ביולוגיות סתומות ועמומות, וולטיר אמר שכל האמנויות אחיות הן: הן מאירות זו את זו וזורעות אור על העולם כולו...

לא בכדי נאמרו הדברים, ולא בכדי מצאו לנכון גדולי ההוגים והפילוסופים, אנשי רוח ואף מדענים להתייחס לאמנויות ולמקומם ותרומתם לאנושות.

אי אפשר ללא אומנויות בחיים, ולא ניתן להנך בני אדם ללא שאר רוח. רגש אסתטי דומה לרגש האהבה – בלעדיהם החיים אינם שלמים ואינם יפים.

שנים נתפסו האמנויות במקום שולי בחיינו בכלל ובמערכת החינוך בפרט. מעטים בלבד ראו בשילובן דרך חיים ואמצו אותן לשגרת החינוך, אך בעת הזו הגיע הזמן לקידום מקומן של האמנויות והפיכתן לכלי מרכזי לקידום התרבות והלמידה המשמעותית.

מקומן המיוחד של האמנויות בלבו של המוסד החינוכי ובלבה של חברה שוקקת תרבות, הוא מהותו של מסמך זה. במשך מספר שנים שקד צוות אגף אמנויות בשיתופם של גופים רבים לגבש את התפיסה ואת הדרך בה נכון וראוי לשלב את האמנויות בחינוך, והפיק **מסמך מדיניות**. מסמך זה מתבסס על הצהרת הכוונות שהוכרזה במסמך המדיניות ומוסיף עליו את הממשקים הראויים ליישום פורה של המדיניות. אנו רואים במסמך זה פתיחתו של דיון שיטתי ורציף להפיכת האמנויות לנוכחות בחיינו 365 ימים בשנה, 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע.

מובטח לכל אחד מאתנו, שנוכחות האמנויות בחיינו תשפר את תחושותיו ותעשיר את עולמו. לימודים תאורטיים וסדנאיים בתחומי האמנויות יבהירו לנו שהן נמצאות סביבנו 365 24/7 וכל שעלינו לעשות הוא לפקוח עין, להטות אוזן ולפתוח את הלב. האמנויות כבר תעשינה את שלהן ותשפענה על עולמנו הפנימי והחיצוני.

מובטח גם לכולנו שהגברת נוכחותן של האמנויות תתרום את חלקה להשראה ולעיצוב פניה היפים של החברה בישראל.

365 – 24 – 7 שילוב האמנויות במערכת החינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי ובחיי החברה בישראל תהפוך את ישראל לחברה יפה יותר, סובלנית יותר, תרבותית יותר ואיכותית יותר.

חברות שוחרות אמנויות זוכות לחיי נצח.

"אמרו את זה קודם לפני... אז אני ואתה נשנה את העולם"

מבוא

המנדט המרכזי של אגף אמנויות הוא קביעת המדיניות בתחומי האמנויות והנגשתן באופן מקצועי כתחומי ידע לכלל המערכת.

אנו, העוסקים במלאכה, "רואים" אמנויות, "נושמים" אמנויות, "שומעים" אמנויות, "נוגעים" אמנויות, "חושים" אמנויות... אנו מאמינים שהאמנויות סביבנו 365 - 24 - 7 ורואים כחובה להנגיש אותן לכל אחד מילדי ישראל.

האמנויות שזורות בזכויות לחירות, הזכויות הבסיסיות של האדם באשר הוא אדם, הכוללות את חופש המחשבה, חופש העיסוק, חופש הביטוי ועוד – זאת הזכות של כל תלמיד להיחשף לאמנויות ולעסוק בהן.

שלוש מטרות מרכזיות אנו מציבים במסגרת החינוך לאמנויות:

חינוך לאמנויות - לאהבת אמנות, חשיפה לחוויות אמנות, להכשרת קהל העתיד של צרכני אמנות.

חינוך באמנויות - הוראת מיומנויות של השפות האמנותיות ויכולת שימוש בהן, לצורך ביצוע ויצירה.

באמצעות האמנויות - למידה בינתחומית - שילוב האמנויות בהוראת תחומי הדעת, ואמנות כאמצעי לקידום תחומים נוספים כגון: ערכים, דמיון, כשר ביטוי והבעה, יצירתיות, קידום תהליכי חיברות ועוד.

"למידת האמנויות מאפשרת התנסות בגיוון ובשוני, מאחר שהאמנויות מזמנות דרכים רבות לראות את העולם ולפרשו. לימודי האמנויות מאפשרים לתלמידים לגלות איכויות של חוויה וניסיון, שאינם יכולים לעלות ממקור אחר" (אייזנר, 1998).

מקצועות האמנות מהווים שפה נוספת (ובמקרים מסוימים אף שפה יחידה), דרכה התלמידים יכולים לבטא את עצמם ואת עולמם הפנימי. העיסוק באמנויות מאפשר לילדים לבטא צד רגשי וקוגניטיבי שונה, מזה הנדרש מהם בהתנהלות השגרתית.

חשוב להכיר בכך שהמחקר והתיאוריה בחינוך מצביעים בבירור על כך שלימודי האמנויות הם בעלי ערך ייחודי רב ביותר בהיבט החינוכי והתרבותי, הם אינם שייכים רק לעולם הרגש והאסתטיקה כפי שחשבו בטעות בעבר. היום ידוע לכול כי לימודי האמנויות תומכים גם במטרות חברתיות וכלכליות בנוסף למטרות החינוכיות והתרבותיות. האמנויות מעסיקות ומפתחות את היכולת האינטלקטואלית, משלבות באופן אינטגרטיבי פונקציות נוירולוגיות ומסייעות בלמידה, ועל כן חשיבות החינוך לאמנויות הינה רב ממדי: קוגניטיבית, תרבותית, חברתית-כלכלית וכמובן, חינוכית-פדגוגית.

הגישה המערכתית - אחד היעדים המרכזיים שהובלנו עם הקמת אגף אמנויות בשנת 2012 היה לאמץ את הגישה המערכתית מתוך אמונה בעקרונותיה ובדגשיה.

הגישה המערכתית הינה השקפת עולם הוליסטית הרואה בארגונים, מערכות הבנויות מאוסף של מרכיבים בעלי קשרי גומלין ותלות הדדית. היחידים הפועלים בארגון קשורים זה בזה, משפיעים זה על זה ומושפעים זה מזה. שיתוף הפעולה ביניהם מביא לתוצאות הרצויות שהמערכת כולה מגויסת ועובדת לקראתה. כל מנהל אגף או מחלקה הוא חלק מהמערכת שהיא מורכבת, גדולה ודינמית. על כן חשוב לפעול בשיתוף פעולה בין כל הגורמים, לברור את קשרי הגומלין ואת התלות ההדדית ביניהם. יסודותיה של התפיסה המערכתית היא בתפיסה הארגונית המושתתת על חשיבה אקולוגית מערכתית, בקונסטרוקטיביזם, בפסיכולוגיה של "העצמי" ובתיאוריות נוספות.

(Senge, 1990) (Jackson, 2003, O'Leary & Craig, 2007;).

אימוץ הגישה המערכתית על ידינו הוביל אותנו לפעול לאיגום הידע המקצועי-אמנותי והניסיון הניהולי-ארגוני המצוי בעולם ובארץ, וליישמו במטה, במחוזות, במוסדות החינוך, באקדמיה וברשויות המקומיות וזאת לטובת התלמידים, החברה והתרבות.

כתבנו את **אבני הדרך לחינוך לאמנויות** בו נוסח "תו תקן" של תוכן ואיכות של החינוך לאמנויות לפעילויות השונות לתוכניות לימודים בחינוך הפורמאלי והבלתי פורמאלי, מגיל הגן ועד לחינוך מבוגרים, מפעילויות פנאי ונופש ועד למיצוי ומצוינות.

המסמך עומד לרשות בעלי התפקידים השונים: המורים, מנהלי בתי הספר, מנהלים במטה משרד החינוך ובמחוזות, מנהלי המוסדות להכשרת מורים מנהלי אגפי החינוך התרבות והנוער ברשויות ולכל מי שרואה עצמו כמקדם וכשותף במסע החינוכי בתחומי האמנויות. המסמך יבהיר מה הן מטרות החינוך לאמנויות, וכיצד מתאימים אותן למסגרות השונות ולמאפיינים הייחודיים של כל אוכלוסייה אותה הם מובילים.

ממשקים פלום - הגישה המערכתית מלמדת אותנו כי כדי להנגיש לתלמידי מערכת החינוך מגיל הגן ועד הבגרות אמנויות במיטבן, עליהן להיות נוכחות במגוון רחב של אפשרויות וללא הפסקה: בתהליכי הלימוד, בתחומי הליבה, בפעילויות הפנאי, בנופש ובהפגה.

מסמך זה הנו מעין מפת דרכים. הוא מציע מתווה להסדרת המנגנון אשר באמצעות הגדרת ממשקי עבודה, יבהיר מחד גיסא ויחבר מאידך גיסא את אגף אמנויות (האמון על התפיסה המקצועית) עם הגורמים השונים הפועלים בשדה החינוך לאמנויות: מטה משרד החינוך, המחוזות, הרשויות המקומיות, בתי הספר וגני הילדים. יצירת ממשקי העבודה שיפורטו בהמשך, יטוו רשת של שיתופי פעולה פוריים ויציבים עם המסגרות התומכות בחינוך לאמנויות לטובת ילדי ישראל שהם דור העתיד של יוצרים, מבצעים, חוקרים, מורים לאמנויות וקהל-מושכל.

המתווה המוצע, הוא פועל יוצא לקשר שהלכה למעשה נבנה בחמש השנים האחרונות עם מגוון שותפים במשרד החינוך:

את ממשקי העבודה הראשונים יצרנו בתוך אגף אמנויות, בין חמשת תחומי הדעת ובעלי התפקידים המובילים. (מפמ"רים, מפקחים, מדריכים מרכזים של המגזרים, רפרנטים במחוזות וכו')

בהמשך נבנו ממשקי עבודה בין האגפים במזכירות הפדגוגית: אגף אמנויות, אגף מורשת, אגף שפות, אגף מדעים, אגף רוח וחברה,

מכאן עברנו לעבודה בממשקים עם המנהל הפדגוגי: אגפי הגיל היסודי והעל יסודי, אגף המצטיינים והמחוננים, החינוך המיוחד, סל תרבות, האגף לילדים בסיכון, אגף לקליטת עלייה, וכו'.

הרחבנו עוד את ממשקי עבודה עם המינהלים במטה משרד החינוך: מינהל עובדי הוראה, מינהל חברה ונוער, מינהל החינוך הדתי, מינהל החברה הערבית, הדרוזית, הבדואית, ועוד והתחלנו בבניית ממשקי עבודה עם המחוזות במערכת.

המסמך כולל את "מסמך המדיניות", את המסמך "אתיקה בחינוך לאמנויות", הצצה לאגף א' אמנויות ותחומי הדעת שבו, הצצה לפרויקטים המיוחדים שלנו ואת החזון שלנו "ממשקים +".

אבני דרך להינוך לאמנויות

מטרת המסמך "חינוך לאמנויות" היא להציג באופן שיטתי ומבוסס את תפיסת המדיניות של אגף אמנויות במזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, הכוללת את חמשת תחומי האמנות שנלמדים במערכת החינוך בישראל: אמנות חזותית, תיאטרון, קולנוע, מוזיקה ומחול. האגף לאמנויות מבקש לשלב את לימודי האמנויות כליבה מחייבת במערכת החינוך בכל מסגרות הגיל ובכל המגזרים. מסמך המדיניות מבסס את הרציונל לכך ומציג את צעדי המדיניות הנגזרים ממנה.

מסמך המדיניות כולל חמישה חלקים. בחלקו הראשון מוצג האתגר המרכזי העומד בפני החינוך לאמנויות בישראל: הפיכת האמנויות לתחום ליבה מחייב. חלקו השני מציג את תמונת המצב של לימודי האמנויות במערכת החינוך בישראל 2016. החלק השלישי מוקדש לתיאור ולניתוח של הערכים והיתרונות הרבים הגלומים בחינוך לאמנויות בהתבסס על סקירה של מחקרים אמפיריים, ניתוחים תיאורטיים ודוחות של ועדות בישראל ובעולם. בחלק הרביעי מוצגים שבעה עקרונות פדגוגיים מרכזיים של חינוך איכותי לאמנויות שמאפשרים ליתרונות חשובים אלו לבוא לידי ביטוי. בחלקו האחרון של המסמך מוצגות שבע השתמעויות מרכזיות למדיניות העולות מהחלקים הקודמים, כלומר, המהלכים המעשיים הנובעים מתפיסת האמנויות כתחום ליבה מחייב במערכת החינוך בישראל.

אתיקה בחינוך לאמנויות

תחום האתיקה מתמקד בחיים הטובים הראויים לבני האדם בכלל ובדרכי ההתנהגות הראויות בפרט – ביחסים הבין-אישיים, החברתיים והמקצועיים.

האתיקה של החינוך לאמנויות, כתחום משנה של האתיקה בכלל ושל האתיקה החינוכית בפרט, אינה יוצאת מן הכלל. כמו בתחומים אחרים, גם בה חלים שינויים ומתקיים שיח מתמשך בדבר ערכי היסוד, המידות הטובות וההתנהגויות הראויות בהקשרים השונים – הן על הציר ההתפתחותי-אוניברסאלי של השתחררות מדעות קדומות ונהגים פסולים לקראת יתר קידמה ונאורות, והן במרחב השונות הבין-תרבותית והאקטואליה החברתית-פוליטית. שיח שכזה אינו מתיימר להציב קביעות מוחלטות ונצחיות, אלא לבסס מודעות אישית וציבורית, ערנית ואחראית, ליסודות ולאתגרים האתיים בתחום הוראת האמנויות, ולסמן בהליך דינאמי מתמשך את גבולות הלגיטימי, את הקווים האדומים, את מרחב השיח הפלורליסטי, הסובלני והרב-תרבותי.

התמודדות עם סוגיות אתיות היא חלק מעבודתם החינוכית של המורים בתחומי האמנות השונים.

המסמך אתיקה בחינוך לאמנויות מעלה דוגמאות לסוגיות אתיות ולהתמודדות איתן כמו: האם ראוי שמורה ילמד יצירות של אומן אשר היה ידוע בהשקפותיו האנטישמיות, ומהם השיקולים האתיים שצריכים להילקח בחשבון בהקשר כזה, או מה צריכים להיות השיקולים האתיים בהוראת יצירות שמשולב בהן עירום וכדומה.

אתיקה בחינוך לאמנויות הוא מסמך המבקש להעמיד תשתית של ידע וחשיבה משותפת בפני המורים לאמנות שעד כה ניצבו בפני האתגרים הללו לבדם.

אגף א' אמנויות

החינוך לאמנויות הוא אחד מעמודי התווך החינוכיים ביותר, הנדרשים לפיתוחה של תרבות אינטלקטואלית, מתקדמת וצומחת בישראל ובעולם. האמנויות: אמנות חזותית, מוסיקה, מחול, קולנוע ותיאטרון, הינן דיסציפלינות של ידע, תהליכים ומיומנויות הנוגעות במגוון האינטליגנציות האנושיות. לימודי אמנויות כליבה הינם כורח חינוכי, תרבותי ואמנותי ממדרגה ראשונה הנותנים מענה לאחד האתגרים הגדולים של מערכת החינוך, חינוך לרב-תרבותיות. בכוחן של האמנויות לקדם חברה רב-תרבותית שיש בה לכידות וזהות קולקטיבית מחד וביטוי אישי מאידך ובכך ניתן לממש באמצעותן את סעיף 5 של מטרות החינוך הממלכתי התש"ס:

"לפתח את אישיות הילד והילדה, את יצירתיותם ואת כישורונותיהם השונים, להרחיב אופקיהם התרבותיים ולחשפם לחוויות אמנותיות, והכל למיצוי מלוא יכולתם כבני אדם החיים חיים של איכות ושל משמעות."

האגף לאמנויות במזכירות הפדגוגית מבקש לעודד את תלמידי ישראל להכיר באמנויות השונות כתחומי עניין ועיסוק מלהיבים, החינוכיים לקיומה של תרבות עשירה וחברה צומחת.

תחומי הדעת

אמנות חזותית:

תחום האמנות היווה מאז ומעולם, עוד מימי מערות האדם הקדמון, אפיק חשוב ומרכזי לביטוי האנושי. חברות ותרבויות שרוממו בתקופות היסטוריות שונות את האמנות זכו לחיי נצח בזיכרון התרבותי האנושי.

האמנות היא כלי מופלא לפיתוח בטחון עצמי, להכרה בערך עצמך, ליצירת חוויית הצלחה הכוללת סיפוק וגאווה במעשה ידיך. תלמיד האמנות מפעיל מיומנויות של חשיבה מופשטת, יישומית, מארגנת, ממיינת ומוכללת, המסייעות לו גם במגוון תחומי לימוד אחרים. האמנות תורמת לפיתוח האדם העתידי: גמיש, יצירתי, חושב, בעל יכולת פרשנית וביקורתית של המציאות ובעל אינטליגנציה רגשית.

מחול:

המחול הוא מטפורה לחיים. הוא מאפשר לנו היכרות עמוקה עם עצמנו ועם אחרים. יצירות המחול המועברות מדור לדור באמצעות ביצוע, תווי ותיעוד במדיות דיגיטליות מהוות את מאגר המידע ההיסטורי, החברתי והתרבותי המאפשר לנו לחוות את ההיסטוריה ולהבין את ההווה. זהו משאב בעל ערך אוניברסלי, לאומי, קהילתי ואישי שמהותו היא למידה פעילה וחווייתית, הרלוונטית בבית הספר ומחוץ לו מילדות ועד בגרות.

אנחנו רוצים לראות את כלל תלמידי ישראל רוקדים כחלק מהחינוך הכללי ואת המצטיינים במגמות, להכשיר את כולם כקהל צופים מושכל איכותי ותרבותי ואת המצטיינים להיות מנהיגי העתיד של התחום כמבצעים, כוריאוגרפים, חוקרים ומורים.

מוזיקה:

מוזיקה נחשבת ככלי ביטוי בעולם, שפה בינלאומית לא מילולית ומופשטת. יש לה מקום מרכזי בחיי בני האדם, בכל התרבויות, בכל הגילאים והשפעתה על ההתנהגות האנושית ועל הישגי התלמידים ידועה ומוכחת גם במחקרים. עשייה מוזיקלית מהווה מקור השראה וגורם מכריע בעיצוב תהליכים חינוכיים, היא יוצרת סביבה פתוחה, יצירתית, הרמונית, המאפשרת שיתופי פעולה בין אנשים, חברות תרבויות ועמים.

מן הגיל הרך ועד לסיום לימודיו במערכת החינוך חשוף התלמיד למקצוע המוזיקה על כל ענפיו הרבים והמגוונים: שיעורי מוזיקה כיתתיים (כולל מגמות המוזיקה), בי"ס מנגן והקונסרבטוריונים.

קולנוע:

לימודי הקולנוע נמצאים במערכת החינוך כשלושים שנה. אנחנו יכולים להתגאות שכיום מתקיימים לימודי הקולנוע בכ-150 בתי ספר תיכוניים כמו גם במאות בגני הילדים, בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים.

חשוב במיוחד לראות בהזדמנות נפלאה זו שנפלה בידינו, המורים לקולנוע, להכניס את התלמידים שלנו בסוד העולם הקסום הזה של הקולנוע, המאפשר לתת להם לחוות רגעים היסטוריים, להציץ לעולמות תרבותיים רחוקים, להבין תהליכים חברתיים, ובעיקר להעמיק לרבדים העמוקים של המסרים הקולנועיים, תוך הפקה של סרטים המבטאים את עולמם של היוצרים הצעירים.

תאטרון:

החינוך לתאטרון, עיקרו הכרת אמנות התאטרון ודרכי מימושה, תוך הקניית מטען תרבותי וערכי.

לימודי התאטרון משלבים בין עיון, צפייה ויצירה ומזמנים ללומדים חוויות קוגניטיביות, רגשיות ואסתטיות: כצופים בהצגות המועלות על הבמה, כקוראי מחזות מז'אנרים ומזרמים שונים, כמתנסים במשחק ובהפקה, וכקוראי טקסטים עיוניים הקשורים לאמנות התאטרון. לימודי התאטרון מזמנים לתלמידים הכרות עם שפת התאטרון, שפה המשלבת מרכיבים המקיימים ביניהם יחסי גומלין: הטקסט המילולי והטקסט החזותי. המרכיבים הדרמטיים והבימתיים נשזרים יחד לכדי יצירת אירועים וסיטואציות בהם התלמידים נותנים ביטוי מילולי, רגשי, ופיסי לעולמם.

המיוחדים שלנו (תשע"ז)

אבני דרך - הינוך ראוי לאמנויות במאה ה-21

מסמך המציג באופן שיטתי ומבוסס את תפיסת המדיניות של אגף אמנויות במזכירות הפדגוגית, משרד החינוך.

אתיקה בחינוך לאמנויות

מסמך המאגד מאמרים, עקרונות אתיים בהוראת האמנויות, דילמות אתיות בניתוח יצירות, הרהורים.

הערכה "המסע בין ירושלים, תהלים, ש"י עגנון באמנויות"

ערכת הלימוד, המחברת בין שלושה נושאים אשר נלמדו בהרחבה בשנת תשע"ז, נכתבה ונאצרה ע"י מומחים בחמשת תחומי האמנויות באופן שיתאי ללומדים. הקורא ימצא באופן מובנה בכל פרק, רקע ופרטים על היוצר ועל היצירה, על ההקשר שלה ועל מקורות ההשראה שהתלוו אליה.

סיכום **ימי עיון ואירועים** בשנת תשע"ז

קול האמנויות - עלון מקוון

קול האמנויות הוא מגזין לחינוך לאמנויות בעריכת אגף האמנויות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך.

מטרת המגזין היא לקדם את השיח אודות החינוך לאמנויות, תוך חשיפה להיבטים רב-תרבותיים, בינתחומיים, חדשנות ביצירה, ומתן במה לעשייה הענפה שנעשית באגף אמנויות במשרד החינוך ובתחומי הדעת השונים בו.

החזון שלנו: "ממשקים" +

החזון אליו מכוונת העשייה של הקהילה החינוכית על כל גווניה הוא **כינון חברת מופת תרבותית**.

אנחנו - קהילת המחנכים לאמנויות, סבורים כי החינוך לאמנויות והחינוך באמצעות האמנויות זאת הדרך להבנת העולם ולייצוגו כדי להביא לכינונה של חברת המופת המיוחלת.

האמנויות: מוסיקה, מחול, קולנוע, תיאטרון ואומנות פלסטית הן דיסציפלינות אינטלקטואליות, אשר תרומתן לחינוכו ולטיפוחו של הילד כאדם שותף בחברה הינה מעל לכל שיעור. יש בהן תוכן, רגש, דמיון ויצירה שכל תלמיד יכול ללמוד, ולא רק אלה בעלי הכישרון בתחום.

האמנויות הן משאב חינוכי רב עוצמה שעשוי לטפח את כלל התלמידים במערכת החינוך, לחשוף אותם למגוון רחב של דרכי הבעה, למשוך אותם לתחום אמנותי שליבם נוטה אליו ולהעשיר את עולמם הפנימי, השכלתם ורווחתם הפסיכולוגית והחברתית.

תפיסתנו בנויה על הנחת היסוד שהחינוך לאמנויות מתרחש במרחבים רבים, אך המערכת המפעילה את החינוך לא תמיד מתואמת ומסונכרנת. על כן השותפים בה לא תמיד יכולים להיתרם מידע מקצועי עדכני על מנת לממש פוטנציאל זה. אגף אמנויות גיבש חזון ומדיניות **פדגוגית** של החינוך לאמנויות, ושקד על הבניית ממשקים מתוך תפיסה **ארגונית** מערכתית, בה השותפים הרבים פועלים כגוף אחד מתואם להגשמת יעדים לתועלת המערכת כולה. המסמך הזה כולל את המוקדים המרכזיים בעינינו שבאמצעותם נכוון את החזון. מוקדים אלה הם למעשה הממשקים שאנו מציעים. **כדי להגיע ליעד מובאות בפניהם אבני דרך לשילוב מדיניות, תפיסה פדגוגית, היבטים מקצועיים, חינוכיים ואתיים בחינוך לאמנויות, שינגישו את מכלול האמנויות לכל תלמיד במדינה.** החזון הפדגוגי נוסח בתוכניות לימודים בכל תחומי האמנות באגף: אמנות חזותית, מחול, מוסיקה, תיאטרון, וקולנוע.

ממדיניות פדגוגית המתווה עקרונות מנחים של מהות העשייה החינוכית והחווייה הלימודית, דרך התפקידים המרכזיים של האגף לאמנויות המרכז ומאגם את מגוון הידע והניסיון המקצועי-אמנותי המצוי במטה, במחוז, באקדמיה, ברשויות המקומיות ובמוסדות החינוך ועד ניתובם של אלה כולם, לטובת המערכת החברה והתרבות.

החזון הארגוני (ראה דגם) מתייחס להבניית סדירויות ועבודה מערכתית, עליה שקדנו מיום הקמת האגף בשנת 2012. יצרנו ממשקי עבודה מובנים בתוך האגף לאמנויות, לאחר מכן עם האגפים השונים במזכירות הפדגוגית ובמקביל הבניית ממשקי עבודה מסודרים ומובנים עם המינהלים השונים במטה משרד החינוך.

התכנית שלנו היא להמשיך את הבניית הממשקים, תוך תיאום ואיגום משאבים מול המחוזות והרשויות המקומיות. הכוונה היא לתיאום בין החינוך הפורמלי לבלתי פורמלי, בין שנת הלימודים לבין הנעשה בחופשות, בין פעילות בשעות שונות ובמרחבים השונים, בין תחומי האמנויות השונים, בין תכנית הלימודים לבין תכנית ההעשרה, בין הגישות התרבותיות השונות, בין הוראת "אמנויות לכול" לבין טיפוח המצטיינים בתחומם.

לתפיסתנו הסדרת המנגנון הארגוני-מערכתי היא הדרך היחידה להביא **לצמצום פערים** בתחום החינוך לאמנויות בין אוכלוסיות שונות: פער בין תלמיד שמשפחתו חשפה אותו למגוון אמנויות מיום היוולדו לתלמיד שיזכה לחשיפה לאמנויות רק באמצעות מערכת החינוך, פער בין רשות מקומית גדולה שההיצע בתחומי האמנויות המצוי בה הוא רחב לבין רשות מקומית קטנה, פערים בין מרכז לפריפריה, בין מגזרים ועוד. כמערכת עלינו להיות מודעים לפערים ובאמצעות הבניית הממשקים וההיצע המגוון, לתת מענים לצמצום הפערים.

מול עינינו **דגם** לכלל מערכות החינוך היישוביות, המעוניינות להציע לתלמידיהן חינוך מיטבי לאמנויות. הדגם המוצע יאפשר ויסייע את קיומן של הפעילויות השונות בתחומי האמנויות ברמת המהות, התוכן והתיאום הארגוני. מדובר בהנגשת מכלול האפשרויות בתחומי האמנויות ושילוב התלמידים בקונצרטים, במוזיאונים, בלהקות מחול, בקולנוע ובתיאטרון. הדגם היישובי ישמור על ממשקי עבודה עם המטה והמחוז, יקפיד מחד גיסא על עבודה משותפת ומאידך גיסא על חלוקה, שתבטיח ייצוג לכל תחומי האמנות גם באופן פעיל המאפשר לילדים לשיר, לנגן, לשחק, לביים, לצייר ולרקוד, וגם באופן סביל המאפשר חוויות צפייה אמנותיות מעשירות. מערכת שתפעל על פי הדגם המוצע, תהפוך כל מקום ומקום ביישוב למיטבי עבור כל ילד וילדה ועבור הקהילה כולה. מערכת החינוך היישובית תדאג לכך שהתערותם של התלמידים בפעילויות העוסקות בתחומי האמנויות תהיה מובנית ומאורגנת במערך סדור הכולל יחסי גומלין בין המטה לשטח באופן שיבטיח שלמות, המשכיות ועדכונים.

אגף אמנויות הוא הגורם האחראי למקצועיות, והוא ידאג תמיד להזמין אנשי שטח ואנשי מטה לשיח, לדיאלוג ולפיתוח משותף של ההיצע הפדגוגי והתוכני. כל מחוז, רשות מקומית, או בית ספר יאמצו את ההיבטים ואת החלקים אשר מתאמים לתוכנותיהם בהתאם להיצע, לאפשרויות ולחזון המקומי.

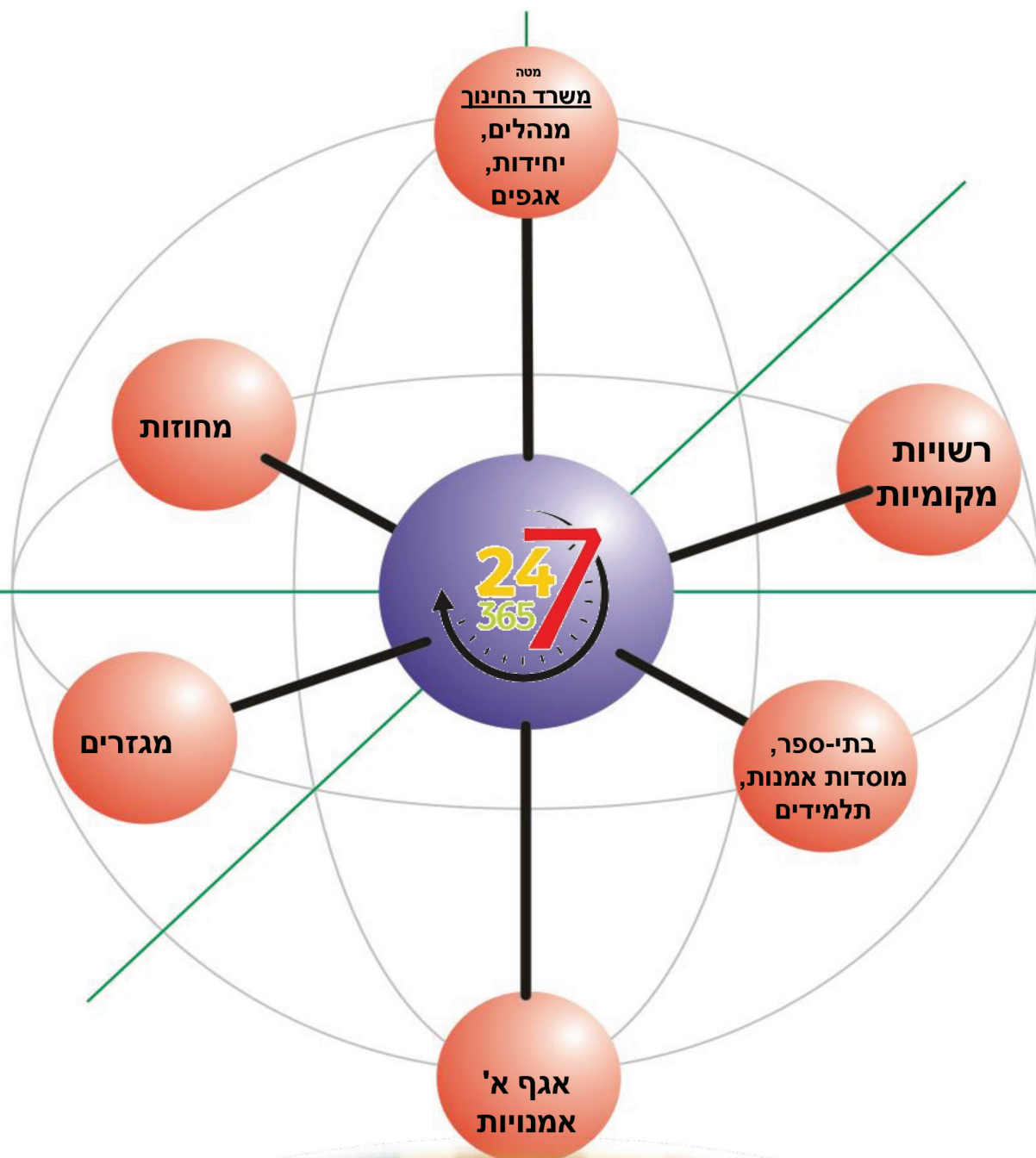
"האמנויות אחיות הן: הן מאירות זו את זו וזורעות אור על העולם כולו..", אמר וולטיר. כדי שזה יקרה צריך לרצות, לאמץ דרכי עבודה שיתופיות ומערכתיות, להקצות משאבים כולל תקציבים מתוך ראייה מערכתית של סך כל הצרכים. יש לומר זאת בקול רם, להתחייב ולצאת לדרך. היציאה לדרך תלויה בכולנו ובכל אחד מכם – אל לנו לחכות שדברים יקרו מעצמם- חשוב שנגרום להם לקרות.

"אל תגידו יום יבוא -

הביאו את היום!

כי לא חלום הוא"

(יעקב רוטבליט מתוך שיר לשלום).

+++ ממשקים

מאגף א' אמנויות במזה"פ
לכלל המערכת

